

MUISTIO

Yksityisteiden lisääminen MARA-asetuksen soveltamisalaan

MARA-asetuksen 2.1 §:ssä on lueteltu asetuksen soveltamisalaan kuuluvat maarakennuskohde- teet, joita ovat mm. yleiset tiet, kadut, pyörätiet ja jalkakäytävät sekä niihin välittömästi liit- tyvät tienpitoa tai liikennettä varten tarpeelliset alueet melusteet pois lukien. Yksityiset tiet eivät sitä vastoin nykyisellään kuulu asetuksen soveltamisalaan, vaikka soveltuvia kohteita olisi paljon. Monet niistä jäävät kokonaan toteuttamatta. Esimerkiksi metsäteillä jätteen hyö- dyntäminen parantaisi tien kantavuutta. Kuntien ja ELY-keskusten asiantuntijat ovat Anna Mikkolan diplomityössä tehdyn kyselyn perusteella lähes yksimielisiä siitä, että yksityiset tiet tulisi lisätä MARA-asetuksen soveltamisalaan, jos asetuksen muut edellytykset täyttyvät. Vain kaksi vastaajaa oli soveltamisalan laajentamista vastaan, sillä jätteiden hyödyntäminen yksityisteillä saattaisi johtaa hallitsemattomaan jätteen dumpaamiseen. Lisäksi kunnan ym- päristönsuojeluviranomaisella olisi näiden vastaajien mukaan paikallistuntemuksensa perus- teella paremmat edellytykset ratkaista jätteiden hyödyntäminen yksityisteillä.

Yksityistielain uudistamistarpeita koskevassa selvitysmiehen raportissa katsotaan, että yksi- tyistienpidosta vastaavien käyttöön tarvittaisiin lisää tutkimus- ja kokeilutietoa mm. erilaisten uusiomateriaalien ja sivutuotteiden käytöstä. Tällaisen tiedon lisääntyessä on mahdollista, että myös kiinnostus MARA-asetuksessa tarkoitettujen jätteiden ilmoituksenvaraiseen hyö- dyntämiseen yksityisteiden osalta kasvaa.

Edellä sanotun perusteella tulee arvioida, voidaanko MARA-asetuksen soveltamisalaa laajen- taa yksityisiin teihin metsätiet mukaan lukien. Tässä yhteydessä tulee erityisesti selvittää, miten yksityisten teiden osalta kyettäisiin varmistamaan tien tekemisen suunnitelmallisuus maankäytön kannalta. Lisäksi tulee selvittää, kuinka jättemateriaalien hyödyntämiseen liitty- vät vastuukysymykset järjestettäisiin ja kuinka yksityisen tien osakkaille tiedotettaisiin, että tiessä käytetään tai aiotaan käyttää jättemateriaaleja. Samoin tulee pohtia, kuinka kiinteistön luovutustilanteissa kiinteistön uudelle omistajalle tiedotettaisiin tiessä käytetyistä jättemateri- aaleista ja kuinka toimitaan jos vastaan tulee jättemateriaaleja.

Laki yksityisistä teistä

Yksityisistä teistä annettu laki (358/1962, yksityistielaki, YksTieL) koskee yksityisiä teitä¹ lukuun ottamatta ns. omia teitä eli teitä, joita vain asianomaisen kiinteistön omistajalla tai haltijalla on oikeus käyttää (YksTieL 1 §). Niin sanottuihin sopimusteihin² lain säännöksiä sovelletaan vain 11 luvun tien ja tiehen liittyvien oikeuksien lakkauttamista koskevilta osin (YksTieL 21 §). Yksityistielain keskeinen käsite on 8.1 §:ssä tarkoitettu *tieoikeus*, jonka no- jalla toisen kiinteistön aluetta saadaan käyttää pysyvästi yksityisiin tietarkoituksiin muun alu- eeseen kohdistuvan oikeuden estämättä. Tieoikeus kuuluu aina tietylle kulkuyhteyttä tarvitse- välle kiinteistölle. Tieoikeus perustetaan tietoiimituksessa, jos kiinteistön tarkoituksenmukais- ta käyttöä varten on tärkeitä saada kulkuyhteys toisen kiinteistön kautta. Kulkuyhteydestä ei

¹ Yksityinen tie voidaan määritellä yleisen tien negaationa tieksi, jonka rakentaminen ja kunnossapito ei ole julkisoikeudellinen tehtävä. Niinpä muunlaiset tiet kuin kadut ja maantiet ovat yksityisiä teitä.

² Sopimustien oikeusperusta on osapuolten välinen tien käyttöoikeutta koskeva sopimus. Tällainen sopimus sitoo YksTieL 21 §:n mukaan vain niitä, jotka ovat tehneet tai hyväksyneet sopimuksen taikka ovat näiden peril- lisiä.

saa aiheutua huomattavaa haittaa millekään kiinteistölle. Tieoikeus voidaan perustaa myös ennestään olevan tien siirtämistä tai muuta parantamista varten tarpeelliseen lisäalueeseen (YksTieL 8.2 §). Tietoimituksessa taikka kunnan tielautakunnan tai tiekunnan päätöksellä voidaan taas antaa ns. lisätieoikeus ennestään olevaan tiehen (YksTieL 9 §).³ Tieoikeuden ohella yksityistielaisissa säädetään elinkeinonharjoittajalle annettavasta tien käyttöoikeudesta elinkeinon harjoittamista varten (YksTieL 10 §), oikeudesta tienpitoaineksen ottamiseen (YksTieL 12 §) sekä käyttöoikeudesta puutavaran varastointia, autopaikkaa, venevalkamaa tai laituria varten (YksTieL 13 §).

Tietoimituksessa perustettuihin tieoikeuksiin perustuvaa yksityistietä kutsutaan toimitustieksi erotuksena omista teistä ja sopimusteistä. Toimitustiehen kohdistuva käyttöoikeus on ajallisesti rajoittamaton sekä riippumaton rasitetun kiinteistön omistajanvaihdoksista (YksTL 16. 1 §) Tietoimituksessa voidaan sekä perustaa uusia tieoikeuksia että muotoilla vanhoja. Tietoimituksessa käsiteltävät asiat on lueteltu YksTieL 38 §:ssä. Lisäksi tietoimituksessa voidaan ratkaista muut yksityistielain mukaan käsiteltävät asiat, ellei niitä ole säädetty muussa järjestyksessä ratkaistavaksi. Tämä tarkoittaa, että tietoimituksella on yleistöimivalta yksityistielain tarkoittamissa asioissa. Kunnallisen tielautakunnan ratkaistavaksi kuuluvat asiat, jotka koskevat ennestään olevia teitä edellyttäen, etteivät asianosaiset ole voineet sopia määrättävissään olevasta asiasta tai ettei asiaa ole ratkaistava tietoimituksessa (YksTieL 52§).

Määräys tietoimitukseen on haettava kirjallisesti Maanmittauslaitokselta (YksTieL 41.1 §). Tietoimitusta voivat hakea pidettäväksi kiinteistön omistaja ja yhteisomistaja, yhteisen alueen osakkaat, tiekunta, jonka tietä asia koskee, kunta sekä eräissä tapauksissa myös kiinteistöön kohdistuvan erityisen oikeuden haltija (YksTieL 39.1 §). Tietoimituksessa annettuun päätökseen voidaan hakea muutosta maa- ja metsätalouden lain (554/1995, KML) säädetään (YksTieL 104 §, KML 231 §). Maa- ja metsätalouden päätökseen voidaan edelleen hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta (YksTieL 104 a §, KML 238 §).

Yksityistielain 22.1 §:n mukaan tienpito, eli tien tekeminen ja kunnossapito, kuuluu tieosakkaille. Tien tekemisellä tarkoitetaan YksTieL 6 §:ssä uuden tien rakentamista sekä ennestään olevan tien siirtämistä, levittämistä ja muuta parantamista. Tien kunnossapito taas tarkoittaa toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen tien pysyttämiseksi sen tarkoitusta vastaavassa kunnossa, tien aukipitäminen talvella ja puhtaanapito mukaan lukien. Tieosakkaana pidetään sitä, jolla on tieoikeus tai oikeus käyttää tietä elinkeinon harjoittamista varten taikka sitä, jonka omistama kiinteistö on kokonaan tai osittain tien vaikutuspiiriksi katsottavalla alueella, jolta tai jolle tapahtuviin kuljetuksiin tietä tarvitaan tai voidaan käyttää. Tieosakkaat voivat sopia yhteisestä tienpidosta vapaamuotoisesti, tai vaihtoehtoisesti he voivat järjestäytyä tiekunnaksi.

Tiekunta voidaan määrätä perustettavaksi tietoimituksessa tai tielautakunnan päätöksellä, jos sitä pidetään tarpeellisena tieosakkaiden lukumäärän, tienpidon asianmukaisen hoitamisen tai muun vastaavan syyn vuoksi (YksTieL 50.1 § ja 52.1 § 6 kohta)⁴. Tiekunnan perustaminen

³ Ennestään olevalla tiellä tarkoitetaan yksityistielaisissa tieoikeuden olemassaoloa eli sitä, että toisella kiinteistöllä on jo entuudestaan oikeus pysyvästi käyttää toisen kiinteistön aluetta tietarkoitukseen.

⁴ Yksityistielain uudistamistarpeita koskevassa selvitysmiehen raportissa katsotaan, että tiekunnan hallintoon sopisi vastaisuudessa parhaiten nykyisen kaltainen tiekuntahallinto edelleen kehitettynä ja modernisoituna. Yhteisalueain (758/1989) mukaisesta osakaskuntahallinnosta voitaisiin ottaa mallia mm. kokousten koollekutsuun, äänivallan määräytymiseen ja oikaisuvaatimusmenettelyyn liittyvissä asioissa. Selvitysmies myös katsoo, että tiekunnilla tulisi säilyttää oikeus tieoikeuden myöntämiseen ennestään olevaan tiehen. Myöntämispäätös tulisi kuitenkin pysyvyyden saamiseksi ilmoittaa rekisteröitäväksi kiinteistörekisteriin. Muutoin tiekunnilla tulisi selvitysmiehen näkemyksen mukaan säilyttää nykyisen lain mukainen laaja päätösvalta tienpitoa ja tiekuntaa koskevissa asioissa.

ei siten ole vapaasti tieosakkaiden itsensä harkittavissa, vaan edellyttää aina myös viranomaisharkintaa. Tiekkunnan toimielimenä on joko toimitsijamies tai kolmijäseninen hoitokunta. Tieosakkaat päättävät tienpidosta ja muista tiekkuntaa koskevista asioista tiekkunnan kokouksessa enemmistöpäättöksiin (YksTieL 64.1 §). Tiekkunnan kokouksen päätöksestä voidaan valittaa kunnan tielautakunnalle (YksTieL 70 §). Jos tieosakkaita on vähän tai yksityistä tietä pidetään pituudeltaan tai merkitykseltään vähäisenä, ei tiekkunnan perustamista ole välttämättä katsottu tarpeelliseksi. Jolleivät tieosakkaat muodosta tiekkuntaa, on tienpitoa koskeva tieosakkaiden toimenpide sellaisenaan osakasta sitova vain, mikäli siitä on sovittu. Tietä koskevasta sopimuksesta tai sitoumuksesta ovat sopijapuolelle vastuussa ainoastaan ne tieosakkaat, jotka ovat tehneet sopimuksen tai menneet sitoumukseen (YksTieL 71 §). Yksityistielaki edellyttää siten järjestäytymättömiltä tieosakkailta yksimielisyyttä tienpidosta.

Yksityisen tien suunnittelu

Varsinaisesta yksityistiesuunnitelmasta säädetään yksityisistä teistä annetun valtioneuvoston asetuksen (1267/2000, YksTieA) 2 §:ssä. Jos tien tekemiseksi, toisin sanoen uuden tien rakentamiseksi tai ennestään olevan tien parantamiseksi, laaditaan kustannusarvio, sitä varten on tarvittaessa laadittava myös suunnitelma.⁵ Tien tekemiseksi voidaan muutoinkin laatia suunnitelma, jos se on toimitusmiesten käsityksen mukaan tarpeen. Yksityistiesuunnitelman laatimista ei siis missään tapauksessa ehdottomasti edellytetä, vaan se perustuu kussakin yksittäistapauksessa toimitusmiesten suorittamaan tarkoituksenmukaisuusharkintaan. Yksityistietä varten tarvittavat alueet on YksTieL 38.4 §:n mukaan aina esitettävä kartalla. Yksityistiesuunnitelman laatimisesta vastaa tiekkunta tai järjestäytymättömät tieosakkaat.

Yksityistielakiin –tai asetukseen ei sisälly tiesuunnitelman sisältövaatimuksia koskevaa sääntelyä. Tiesuunnittelussa tulee kuitenkin ottaa huomioon tien rakentamisen edellytyksiä koskeva YksTieL 7 §, jonka mukaan tie on suunnaltaan, leveydeltään ja muutoinkin tehtävä sillä tavoin, että sen tarkoitus saavutetaan mahdollisimman edullisesti ja tuottamatta kenellekään suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin tarve vaatii. Näiden tien tekemisen yksityisoikeudellisten edellytysten lisäksi pykälässä säädetään tien tekemisen maankäytöllisistä ja ympäristöllisistä edellytyksistä, jotka ovat luonteeltaan julkisoikeudellisia ja yleistä etua turvaavia. Tietä ei ensinnäkään saa tehdä, jos se ei ole tarkoituksenmukaista olemassa olevien yksityisten ja yleisten teiden sekä muiden yleiseltä kannalta merkityksellisten seikkojen kannalta. Toiseksi tietä ei saa tehdä, jos siitä voi aiheutua huomattavaa luonnon turmeltumista, ympäristön kulttuuriarvojen vähentymistä tai muu näihin verrattava yleisen edun loukkaus. Kolmanneksi tietä ei saa asemakaava- tai suunnittelutarvealueella tehdä kaavoitusta vaikeuttavalla tavalla. Mainittujen edellytysten lisäksi uuden tien tekeminen edellyttää aina YksTieL 8.1 §:ssä tarkoitettujen tieoikeuden perustamista koskevien edellytysten täyttymistä eli sitä, että tieoikeuden perustaminen on tärkeää kulkuyhteyttä tarvitsevan kiinteistön tarkoituksenmukaisen käytön kannalta ja ettei tällaisesta kulkuyhteydestä aiheudu millekään kiinteistölle huomattavaa haittaa.

Yksityistielakiin tai -asetukseen ei sisälly varsinaisia säännöksiä yksityistiesuunnitelman hyväksymisestä. Yksityistielain 38 §:n ja yksityistieasetuksen 2 §:n perusteella voidaan kuitenkin katsoa, että uuden tien rakentamisen osalta toimivalta yksityistiesuunnitelman hyväksymiseen on tietoimituksella. Suunnitelman avulla tietoimituksessa voidaan arvioida YksTieL 7 ja 8 §:n mukaisia tien tekemisen ja tieoikeuden perustamisen edellytyksiä. Tietoimitus hyväk-

⁵ Yksityistielain 38.4 §:n mukaan kustannusarvion laatimista edellytetään aina silloin, kun yksityistietoimituksessa on asetettu määräaika tien valmiiksi tekemiselle. Kustannusarvio voidaan tarvittaessa laatia muutoinkin silloin, kun tie on päätetty tehdä.

syy yksityistiesuunnitelman myös silloin, kun kyse on ennestään olevan tien parannushankkeesta, joka edellyttää tietoimituksessa päätettävää tien siirtämistä, leventämistä tai muuta lisäaluetta luovuttamista. Yksityistielain ja -asetuksen yksityistiesuunnitelmaa koskevat säännökset koskevat vain tietoimituksessa tapahtuvaa suunnittelua. Silloin kun tien parantamishanke ei edellytä tietoimitusta, tapahtuu tietä koskevien suunnitelmien hyväksyminen tiekunnan tai järjestäytymättömien tieosakkaiden toimesta. Tällöin ei kuitenkaan ole kyse yksityistielain 38 §:n ja yksityistieasetuksen 2 §:n tarkoittamasta yksityistiesuunnitelmasta.⁶

Nykyinen yksityistieverkosto on syntynyt vuosikymmenten kuluessa ilman kokonaisvaltaista suunnittelua yksittäisten tilanomistajien toimitushakemusten pohjalta. Yksityiset tiet kuitenkin täydentävät maantieverkostoa ja kunnat ovatkin tunnistanee tarpeen kehittää yksityistieverkostoa suunnitelmallisesti, mistä johtuen ne ovat 1980-luvulta lähtien laatineet tieverkon kehittämissuunnitelmia. Näillä suunnitelmissa ei ole lakisääteistä perustaa. Jotta kunnat voisivat panna vireille yksityistieverkon kehittämisen kannalta akuuteimpia ja tarkoituksenmukaisimpia hankkeita, niille on yksityistielain 39 §:ssä kuitenkin annettu oikeus vaatia tietoimitus pidettäväksi sekä käyttää asianomaisena toimituksessa puhevaltaa. Kunnan tulisi yksityistien suunnittelussa ja sijoittamisessa pyrkiä mahdollisimman hyvin tyydyttämään kokonaisliikennetarve, joka kunnan alueella koostuu esim. metsäliikenteestä, pysyvän asutuksen ulkoisesta ja sisäisestä liikenteestä, virkistysliikenteestä sekä julkisista liikennepalveluista kuten koulu-, terveydenhuolto-, kulttuuri- ja kauppalikenteestä. Lisäksi tulee ottaa huomioon, mitä tiesuunnitelman laatimisesta YksTieA 2 §:ssä ja YksTieL 38 §:ssä säädetään. Samoin tulee ottaa huomioon tien tekemisen edellytyksiä koskevat YksTieL 7 ja 8 §.

Metsätien suunnittelu

Yksityistielain mukaan yksityinen tie voi olla tarkoitettu vain tietynlaista liikennettä varten. Metsätiellä tarkoitetaan YksTieL 5.2 §:ssä tietä, joka on tarkoitettu pääasiassa metsätalouden edellyttämiä kuljetuksia varten. Metsätien tekemisestä säädetään kestävän metsätalouden rahoituksesta annetussa laissa (1094/1996, kemera-laki, KemeraL). Kemera-lakia ollaan parhaillaan uudistamassa siten, että uuden lain olisi tarkoitus astua voimaan kesällä 2015.⁷ Voimassa olevan kemera-lain 6.1 §:n 7 kohdassa metsätien tekemisenä pidetään YksTieL 5.2 §:ssä tarkoitettua metsätien tekemistä, metsätalouden kuljetusten edellyttämää yksityistien perusparannusta, johon ei myönnetä avustusta YksTieL 93 §:n nojalla, sekä metsätiehen liittyvän tai metsätaloudessa tarpeellisen erillisen varastoalueen ja pudotuspaikkaan vievän tien rakentamista tai perusparannusta.⁸

⁶ Hämäläisen mukaan yksityistiesuunnitelma laaditaan käytännössä lähinnä suurten tiehankkeiden yhteydessä. Pienemmissä ja yksinkertaisemmissä hankkeissa noudatetaan sen sijaan kevennettyä suunnittelumenettelyä, jolloin hankkeesta laaditaan kustannusarvion lisäksi työselitys. Työselityksestä käyvät ilmi toteutettavat työt työmäärineen ja -menetelmineen sekä työssä käytettävät materiaalit.

⁷ Voimassa olevaan lakiin on jo kerran tehty kokonaisuudistus, jossa otettiin huomioon perustuslaista ja valtionavustuslaista (688/2001) johtuneet uudistustarpeet. Tuolloin uudistettua kemera-lakia (544/2007) ei kuitenkaan ole voitu saattaa voimaan, koska sen voimaantulo on kytköksissä pienpuun energiatukea koskeviin säännöksiin. Pienpuun energiatuesta annettua lakia (101/2011) taas ei ole voitu saattaa voimaan, koska komissio ei ole vielä hyväksynyt pienpuun energiatukea koskevia säännöksiä. Kokonaan uuden kemera-lain säätäminen on tarpeen, sillä komission metsätaloutta koskevat valtiontuen suuntaviivat ovat muuttuneet heinäkuussa 2014, jolloin tukijärjestelmä joudutaan sopeuttamaan uusiin suuntaviivoihin. Uudet suuntaviivat vuosille 2014–2020 ovat aikaisempaa yksityiskohtaisempia ja lisäävät tukiin liittyvän hallinnollisen työn määrää. Uusien suuntaviivojen voimaantuloa mukailleen nyt säädettävän kemera-lain olisi tarkoitus olla voimassa vuoden 2020 loppuun saakka.

⁸ Metsätien tekemisellä tarkoitettaisiin myös valmisteilla olevan kemera-lain 16 §:ssä uuden metsätien tekemistä sekä metsätalouden kuljetusten edellyttämää yksityistien perusparannusta, metsätiehen liittyvän erillisen varastoalueen rakentaminen mukaan lukien.

Kemera-lain tarkoituksena on edistää metsänparannusta ja metsien ympäristönhoitoa sekä puuenergian käyttöä myöntämällä yksityisille metsänomistajille valtion varoista rahoitustukea metsänhoito- ja metsänparannustöihin. Lain 5.1 §:n 7 kohdan mukaan metsien hoitoa ja käyttöä edistävän metsätien tekemiseen voidaan myöntää valtion rahoitusta metsien puuntuotannollisen kestävyuden ja elinvoimaisuuden turvaamiseksi. Kemera-lain mukaisen rahoituksen tulee 3.1 §:n mukaisesti perustua ennen toimenpiteen toteutusta laadittavaan suunnitelmaan tai toimenpiteen toteutuksen jälkeen annettavaan toteutusselvitykseen. Kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun asetuksen (1311/1996, KemeraA, kemera-asetus) 1 §:n perusteella metsätien tekemiseen ei voi saada rahoitusta ilman suunnitelman tekemistä.⁹

Metsätien tekemisestä säädetään tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön (MMM) asetuksessa (44/01) kemera-lain nojalla puuntuotannon kestävyuden turvaamiseksi tehtävistä töistä. Asetuksen 8 §:ssä säädetään yksityiskohtaisesti uusien metsäteiden rakentamista, metsäteiden perusparannuksia sekä metsätaloudessa tarpeellisia erillisiä varastoalueita koskevista vaatimuksista. Mainitussa pykälässä säädetään mm. rahoitettavan tien pituudesta ja tietiheydestä sekä todetaan, että rahoitettavan tien tulee valmistuessaan olla rakenteeltaan sellainen, että metsätalouden ympärivuotiset kuljetukset ovat mahdollisia. Pykälässä säädetään myös esimerkiksi siitä, että tien perusparannussuunnitelman toteuttamiseksi voidaan myöntää valtion varoja vain, mikäli pysyvät tieoikeudet tielle on perustettu yksityistielain mukaisesti. Poikkeustapauksissa tien perusparannushankkeelle voidaan myöntää valtion varoja, jos tieoikeudet on muutoin maanmittaustoimituksessa vahvistettu ja maanomistajat ovat sopineet kirjallisesti kustannusten jaosta.

Kemera-lain nojalla tapahtuvaa suunnittelua koskevat lisäksi MMM:n määräykset (50/99), joissa todetaan metsätien tekemistä koskevasta suunnittelusta seuraavaa:

- Yhden tilan työnä tehtävä metsätie ei saa vaikeuttaa metsäalueen yhtenäisen tieverkkoston rakentamista tai perusparantamista.
- Metsätien tekemistä koskevan suunnitelman tulee täydentää tai sen tulee olla osa metsäkeskuksessa laadittua ja ajan tasalla olevaa tieverkkosuunnitelmaa. Tieverkkosuunnitelmasta on käytävä ilmi olemassa oleva, metsäkuljetuksissa käytettävissä oleva tiestö ja mahdolliset uusien teiden suunnitelmat.
- Yhteishankkeena toteutettavan metsätien suunnittelu aloitetaan alkukokouksella, johon suunnitellun tien vaikutuspiiriin kuuluvat maanomistajat kutsutaan. Kokouksesta tiedotetaan soveltuvin osin siten, kuin tiekunnan kokousten ilmoittamisesta yksityistielaisissa säädetään.
- Metsätien suunnittelussa on noudatettava Metsähallituksessa 25.4.1988 vahvistettuja metsäteiden rakentamista koskevia normeja ja ohjeita¹⁰ sekä tien maisemoinnin ja ympäristönhoitonäkökohtien osalta soveltuvin osin metsäkeskus Tapion julkaisua 9/1995 "Metsätiet ja metsäluonto"¹¹.

⁹ Tuen myöntäminen metsätien tekemiseen edellyttäisi valmisteilla olevan kemera-lain 9 §:n mukaan edelleen toteuttamissuunnitelmaa, jonka metsäkeskus hyväksyisi, minkä lisäksi hankeen loppuunsaattamisesta olisi tehtävä metsäkeskukselle toteutusilmoitus. Suunnitelman ja ilmoituksen laatijalla tulisi olla tuettavan toimenpiteen laatuun ja laajuuteen nähden riittävä asiantuntemus. Toteuttamissuunnitelman hyväksymisen edellytyksenä olisi, ettei metsätien tekemistä olisi aloitettu. Toteuttamissuunnitelman ja toteutusilmoituksen laatimiseen voitaisiin myöntää tukea, jos ne laadittaisiin muuna kuin omana työnä eli teetettäisiin maanomistajaan nähden ulkopuolisella taholla. Toteuttamissuunnitelman ja toteutusilmoituksen sisällöstä säädetäisiin tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

¹⁰ Metsähallituksen normit ja ohjeet on korvattu Metsäteho Oy:n oppaalla Metsätieohjeisto, joka on saatavilla osoitteessa <http://www.metsateho.fi/puuhuolto-opas/painetut-opaat>

¹¹ Metsätiet ja metsäluonto –julkaisusta on vuonna 2003 ilmestynyt uudempi painos.

- Metsätien suunnitteluun tulee sisältyä tieyksikkölaskelman laatiminen sekä tarpeellisten kulkuyhteyksien (lisätieoikeuksien) suunnittelu.
- Metsätien tekemiseen voidaan myöntää valtion varoja vain, mikäli tieasia on, ellei yksityistielain säännöksistä muuta johdu, käsitelty mainitun lain mukaisesti tietoitimituksessa. Tietoitimituksessa osakastiloille mahdollisesti määrättäviä korvauksia ei voida rahoittaa valtion varoin.

Kemera-lain mukaisen metsätiesuunnitelman hyväksymisestä ja rahoituksen myöntämisestä päättää KemeraL 24 §:n ja KemeraA 18 §:n perusteella Suomen metsäkeskus. Metsäkeskuksen tekemään rahoituspäätökseen voidaan KemeraL 33 §:n perusteella hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen.

Valmisteilla olevan kemera-lain 16 §:ssä säädettäisiin metsätien tekemiselle myönnettävän tuen yleisistä perusteista, joita olisivat perusparannettavan yksityistien tai uuden metsätien soveltuminen rakenteeltaan metsätalouden ympärivuotisiin kuljetuksiin lukuun ottamatta keilirikkoaikoja sekä tarkoituksenmukaisuus alemmanasteisen tieverkon kokonaisuuden kannalta. Lisäksi edellytettäisiin, että pysyvä tieoikeus olisi perustettu yksityistielain mukaisesti ja että tietoitimituksessa olisi määrätty tietä koskevien asioiden hoitamiseksi tieosakkaiden muodostama tiekunta. Tukea myönnettäisiin siten vain yhteishankkeisiin. Yhteismetsän yksinään toteuttamaan hankkeeseen ei kuitenkaan sovellettaisi pysyvän tieoikeuden perustamista ja tiekuntaa koskevaa vaatimusta, sillä yhteismetsillä on omia teitä, joilla ei ole tarpeen pitää tietoitimitusta tieoikeuden perustamiseksi toisen maalle. Toisin kuin MMM:n asetuksen (44/01) perusteella, ehdotetun 16 §:n nojalla tukea tien perusparannushankkeelle ei voitaisi poikkeustapauksissa myöntää maanomistajien kustannustenjakosopimusten perusteella. Yksityistien perusparannusta ja uuden metsätien tekemistä koskevista tuen myöntämisen lisäedellytyksistä säädettäisiin ehdotetuissa 17 ja 18 §:ssä. Lisäedellytyksenä tuen myöntämiselle olisi MMM:n asetuksen (44/01) tavoin mm. tien vähimmäispituutta ja arvioitua metsätalouden kuljetusten osuutta koskevien vaatimusten täyttyminen.

Yksityistielain uudistamistarpeita koskevassa selvitysmiehen raportissa ehdotetaan, että yksityistielain mukainen avustusjärjestelmä ja kemera-lain mukainen tukijärjestelmä yhdistettäisiin siten, että tukea myönnettäisiin jatkossa vain yksityistielain perusteella. Kemera-lain mukainen nykyinen ja ehdotettu tukijärjestelmä sen sijaan lakkautettaisiin. Avustukset suunnattaisiin pääasiassa elinkeinoelämän ja asutuksen sekä palvelujen kannalta merkittävälle yhdystietyyppisille yksityisteille ja suurten metsäalueiden runkoteille, minkä arvioidaan lisäävän huomattavasti avustusten vaikuttavuutta nykytilanteeseen verrattuna. Tavanomaiset pysyvän asutuksen pienet, pistotietyyppiset tiet ja metsäteiden osalta varsitiet ja osa alueteistä jäisivät lähtökohtaisesti avustuksen ulkopuolelle. Niiden osalta teiden kunnossapito olisi nykyistä selkeämmin tieosakkaiden vastuulla. Selvitysmiehen raportissa arvioidaan, että muutos ei heikentäisi metsä- ja energiateollisuuden puunsaantia, vaan laajempien metsäalueiden tieverkon parantamiseen keskittyminen ja koko kuljetusketjun huomioon ottaminen avustettavia hankkeita valittaessa pikemminkin parantaisi tilannetta nykyiseen verrattuna.

Metsätiehanke käsitellään yksityistietoitimituksessa kuten muutkin yksityisiä teitä koskevat hankkeet ja siihen sovelletaan samoja yksityistielain säännöksiä. Tien suunnittelun ja tekemisen kannalta on tällöin keskeistä YksTieL 7 ja 8 §:n mukaisten edellytysten käsillä olo. Metsätien tekemistä varten on myös voitu laatia YksTieA 2 §:ssä tarkoitettu yksityistiesuunnitelma. Kemera-lain mukainen metsätiesuunnitelma ei ole yksityistietoitimituksessa sitova, mikä johtuu kemera-lain ja yksityistielain toisistaan poikkeavista tavoitteista. Yksityistielain

kannalta metsätien suunnittelussa ja tekemisessä tulee pyrkiä sellaisiin ratkaisuihin, jotka palvelevat alueen kiinteistöjen omistajia ja kattavat mahdollisimman laajasti alueen tietarpeet. Tarvittaessa metsätietä koskevaan yksityistietoimitukseen voidaan YksTieL 42 §:n nojalla kutsua asiantuntijaksi Suomen metsäkeskuksen edustaja avustamaan metsätien tekemiseen liittyvien kysymysten käsittelyssä.

Johtopäätökset

MARA-asetuksen soveltamisalan laajentaminen yksityisiin teihin, metsätiet mukaan lukien, on perusteltua silloin, kun tien rakentamista tai perusparannusta varten on laadittu YksTieA 2 §:ssä tarkoitettu yksityistiesuunnitelma. Yksityistieasetuksessa ei ole tarkempia säännöksiä yksityistiesuunnitelman sisällöstä. Suunnittelussa tulee kuitenkin huomioida YksTieL 7 §:n mukaiset tien tekemisen yksityisoikeudelliset, ympäristölliset ja maankäytölliset edellytykset sekä YksTieL 8 §:n mukaiset tieoikeuden perustamista koskevat edellytykset. Yksityistiesuunnitelma hyväksytään tietoimituksessa.

Jos kyse on sellaisesta ennestään olevan tien parannushankkeesta, joka ei edellytä tietoimitusta, kuuluu tietä koskevien suunnitelmien hyväksyminen tiekunnalle tai järjestäytymättömille tieosakkaille. Tällöin ei kuitenkaan ole kyse YksTieA 2 §:n tarkoittamasta yksityistiesuunnitelmasta. MARA-asetuksessa tarkoitettua jätteiden ilmoituksenvaraista hyödyntämistä ei tulisi voida perustaa yksinomaan sellaisiin suunnitelmiin, joilla ei ole tiekunnasta tai järjestäytymättömistä tieosakkaista riippumatonta viranomaishyväksyntää. Tällöin olisi nimittäin vaikea varmistaa, että jätteiden hyödyntäminen todella tapahtuisi tarkoituksenmukaisen maarakentamisen yhteydessä ja ettei jätteiden loppusijoittamiseksi tarkoitettua toimintaa naamioitaisi ilman ympäristölupaa tapahtuvaksi hyödyntämiseksi. On kuitenkin otettava huomioon, että jätteiden ilmoituksenvarainen hyödyntäminen voi tällaistenkin tien parannushankkeiden osalta toteutua esim. maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 128 §:n mukaisen maisematyöluvan nojalla.

Jätteiden ilmoituksenvarainen hyödyntäminen maarakentamisessa voi perustua myös kemeralain 3.1 §:n mukaiseen metsäkeskuksen hyväksymään metsätien toteuttamissuunnitelmaan, jossa metsätien tekemisen edellytyksiä arvioidaan sekä metsätaloudellisesta että jossain määrin myös ympäristöllisestä ja maankäytöllisestä näkökulmasta. On kuitenkin otettava huomioon, että kemeralain ohella metsätien tekemiseen sovelletaan samoja yksityistielain säännöksiä kuin muihinkin yksityisiin teihin. Uuden metsätien tekeminen tai ennestään olevan metsätien parantaminen on siten ratkaistava tietoimituksessa yksityistielain sitä edellyttäessä. Tällöin on otettava huomioon tien tekemisen ja tieoikeuden perustamisen edellytyksiä koskevat YksTieL 7 ja 8 §, minkä lisäksi metsätien tekemistä varten on tarvittaessa laadittava YksTieA 2 §:ssä tarkoitettu yksityistiesuunnitelma. Myös MMM:n asetus (44/01) ja määräykset (50/99) sekä valmisteilla oleva uusi kemera-laki edellyttävät metsätietä koskevan tieasian käsittelyä ja tieoikeuksien perustamista yksityistielain mukaisessa tietoimituksessa, jotta metsätien tekemiselle voitaisiin myöntää kemera-laissa tarkoitettua tukea. Ainakin suuremmissa metsätiehankkeissa MARA-asetuksen tarkoittama jätteiden ilmoituksenvarainen hyödyntäminen voitaisiin siis toteuttaa vaihtoehtoisesti joko yksityistiesuunnitelman tai kemeralain 3.1 §:ssä tarkoitetun metsätien toteuttamissuunnitelman nojalla. Mikäli toimitusmiehet eivät pidä yksityistiesuunnitelman laatimista tarpeellisena, perustuisi jätteiden ilmoituksenvarainen hyödyntäminen yksinomaan kemeralain tarkoittamaan metsätien toteuttamissuunnitelmaan. Metsätien suunnittelussa tulisi tällöinkin ottaa huomioon YksTieL 7 ja 8 §:n mukaiset tien tekemisen edellytykset, joihin toimitusmiehet ovat sidottuja.

Jättemateriaalien hyödyntämisestä tiedottaminen

Mikäli yksityiset tiet lisättäisiin MARA-asetuksen soveltamisalaan, on tärkeää, että jättemateriaalien käyttämisestä kyettäisiin tiedottamaan asianmukaisesti teosakkaille ja muille asianosaisille. Samoin jättemateriaalien hyödyntämiseen liittyvät vastuukysymykset tulisi järjestää selkeästi. Edellä todetuin tavoin yksityisten teiden lisääminen MARA-asetuksen soveltamisalaan on perusteltua silloin, kun tien rakentamista tai parantamista varten on laadittu yksityistiesuunnitelma taikka kemera-laissa tarkoitettu metsätien toteuttamissuunnitelma. Yksityistiesuunnitelma hyväksytään tietoimituksessa. Lisäksi kemera-lain mukaisen tuen saaminen edellyttää tieoikeuksien perustamista ja metsätieasian käsittelyä tietoimituksessa. Tietoimituksen tiedottamiseen sovelletaan kiinteistönmuodostamislain (554/1995, KML) 168–171 §:ää (YksTieL 43.1 §). Kiinteistönmuodostamislain 168 §:n mukaan pääsääntö on, että tiedottaminen asianosaisille tapahtuu kutsukirjein eli erikoistiedoksiantona.¹² Asianosainen tietoimituksessa on YksTieL 39.2 §:n nojalla hakija ja muu henkilö, jonka oikeutta tai etua toimitus välittömästi koskee. Asianosaisia ovat esim. teosakkaat, rasitetun kiinteistön omistaja taikka rasite-, vuokra- tai muun erityisen oikeuden haltijat, jos tietoimituksessa tehtävät ratkaisut vaikuttavat välittömästi näiden oikeuksiin.

Jos kyse on yhteisesti omistetusta kiinteistöstä, on tietoimituksesta KML 168 §:n mukaan tiedotettava kutsukirjeellä erikseen kaikille yhteisomistajille. Järjestäytyneen yhteisen alueen osalta riittää tiedottaminen yhteisalueen (758/1989)¹³ 26 §:n mukaisesti järjestäytyneelle osakaskunnalle ja kutsun toimittaminen jollekin yhteisalueen hoitokunnan jäsenelle tai toimitsijamiehelle. Järjestäytymättömän yhteisen alueen osalta tiedottaminen tapahtuu toimittamalla kutsukirje järjestäytymättömän osakaskunnan valtuuttamalle edustajalle, haasteen tiedoksiantomenettelyllä taikka antamalla kutsukirje tiedoksi yhdelle osakkaista sekä tiedottamalla kutsukirjeestä vähintään yhdessä paikkakunnalla leviävässä sanomalehdessä. Silloin kun tietoimitus koskee aluetta, johon usealla kiinteistöllä on tie- tai rasiteoikeus, eikä tietoimituksessa ole kysymys tällaisen oikeuden poistamisesta, siirtämisestä tai muuttamisesta, voidaan kutsukirje toimittaa yhdelle oikeuden haltijoista. Jos tietoimitus koskee tiekunnan tietä, toimitetaan kutsukirje kuitenkin tiekunnalle, eli käytännössä toimitsijamiehelle tai tämän varamiehelle taikka jollekin hoitokunnan varsinaiselle jäsenelle. Kuolinpesän osalta tietoimituksesta tiedotetaan kutsukirjeellä sille pesän osakkaalle, joka pitää huolta pesän hallinnosta tai jos kuolinpesä on usean osakkaan yhteishallinnossa, riittää kutsukirjeen toimittaminen yhdelle näistä osakkaista. Kutsukirje voidaan toimittaa myös sille pesän osakkaalle, joka hoitaa kuolinpesälle kuuluvaa kiinteistöä, jota tietoimitus koskee. Jos joku muu, kuten pesän selvittäjä tai pesänjakaja, hoitaa kuolinpesän omaisuutta tai on muutoin oikeutettu edustamaan pesää ja käyttämään puhevaltaa pesän puolesta, kutsu on toimitettava tälle.

Mikäli kutsukirjettä ei voida lähettää jollekin asianosaiselle sen vuoksi, että häntä tai hänen osoitettua ei saada vaikeuksitta selville, toimituksen aloittamisesta tiedotetaan lisäksi yleis-tiedoksiantona julkaisemalla kutsu vähintään yhdessä paikkakunnalla leviävässä sanomalehdessä. Kutsu on julkaistava sanomalehdessä myös silloin, kun on epä tietoisuutta siitä, ketkä ovat toimituksen asianosaisia (KML 169.1 §). Toimituksen aloittaminen katsotaan tiedotetuk-

¹² Kunnalle lähetetään kutsukirje silloinkin, kun kunta ei ole tietoimituksessa asianosaisena, jos kyse on tietoimituksen suorittamisesta suunnittelutarvealueella, MRL 72 §:n mukaisella ranta-alueella, oikeusvaikutteisen yleiskaavan tai asemakaavan alueella taikka alueella, jolla on voimassa rakennuskielto asemakaavan laatimista varten.

¹³ Yhteisalueen tarkoittamia yhteisalueita ovat esim. yhteisesti omistetut vesialueet ja yhteisesti omistetut maa-alueet vaikkapa soran tai hiekan ottamiseksi. Yhteisaluelaki ei koske yhteismetsiä, joihin sovelletaan yhteismetsälakia (109/2003).

si, jos kutsukirje on vähintään 10 päivää ennen alkukokousta annettu postin kuljetettavaksi tai muulla tavoin toimitettu asianomaiselle taikka vähintään seitsemän päivää ennen alkukokousta luovutettu vastaanottajalle kirjallista todistusta vastaan taikka jos kutsu on julkaistu sanomalehdessä vähintään 10 päivää ennen alkukokousta (KML 169.2 §). Toimitus voidaan suorittaa tiedottamatta siitä 168 ja 169 §:ssä säädetyllä tavalla, jos kaikki asianosaiset siihen suostuvat (KML 170.2 §)

Asianosaisen poissaolo ei estä tietoimituksen suorittamista, jos toimituksen aloittamisesta on tiedotettu KML 168 ja 169 §:ssä säädetyllä tavalla (KML 170.1 §). Jos toimituksen aikana ilmenee, että jollekin asianomaiselle ei ole tiedotettu toimituksen aloittamisesta, toimituksessa on pidettävä jatkokokous, josta asianomaiselle tiedotetaan kuten toimituksen aloittamisesta. Toimitus saadaan kuitenkin suorittaa loppuun jatkokokousta pitämättä, jos asianosainen, jolle toimituksen aloittamisesta ei ole tiedotettu, on toimituksessa saapuvilla eikä vaadi käsittelyn lykkäämistä tai jos hän ennen toimituksen lopettamista on kirjallisesti ilmoittanut, ettei hän osaltaan pidä jatkokokousta tarpeellisenä (KML 170.3 §). Jatkokokouksesta ilmoitetaan toimituskokouksessa tai tiedotetaan siten kuin toimituksen aloittamisesta on säädetty. Kokouksessa saapuvilla olevat asianosaiset voivat kuitenkin sopia muustakin sellaisesta jatkokokouksen tiedottamistavasta, jota toimitusinsinööri pitää riittävänä (KML 171 §).

Vaikka yksityistiesuunnitelma hyväksytään ja tieoikeudet perustetaan tietoimituksessa, ovat varsinaiseen tienpitoon, eli tien rakentamiseen, parantamiseen ja kunnossapitoon liittyvät konkreettiset toimenpiteet kuitenkin YksTieL 22.1 §:n nojalla tieosakkaiden vastuulla. Onkin tärkeää, että kaikille tieosakkaille tiedotetaan asianmukaisesti näistä toimenpiteistä. Päätöksenteosta tiekunnalle kuuluvissa asioissa vastaa tiekunnan kokous, josta tulee tiedottaa YksTieL 65 § mukaisesti. Tiekunnan on pidettävä vuosikokous, elleivät tieosakkaat tiekunnan kokouksessa päättää, että tiekunta ei pidä kaikkina vuosina vuosikokousta. Vuosikokousta vastaava kokous on kuitenkin pidettävä vähintään joka neljäs vuosi. Vuosikokouksen lisäksi tiekunnan on pidettävä muita kokouksia tarpeen mukaan. Tiekunnan kokouksen kutsuu koolle toimitsijamies, hoitokunnan puheenjohtaja taikka näiden varamies. Kutsukirje on toimitettava tieosakkaille postin välityksellä taikka muulla tavoin. Vaihtoehtoisesti kokouksesta voidaan kuuluttaa yhdessä tai useammassa paikkakunnalla yleisesti leviävässä sanomalehdessä ja ilmoittamalla kirjeellä niille toisesta kunnasta oleville tieosakkaille, joiden osoite on tiedossa. Kutsukirje on annettava postin kuljetettavaksi tai muutoin toimitettava tieosakkaille vähintään 14 päivää ennen kokousta. Vuosikokouksen kokouskutsussa on mainittava kokouksessa käsiteltävistä merkittävistä tienpitoa koskevista asioista. Ylimääräisen kokouksen kokouskutsussa taas on mainittava ne asiat, jotka kokouksessa käsitellään.

Yksityistielaki ei sisällä säännöksiä järjestäytymättömien tieosakkaiden välisestä tiedottamisesta tai järjestäytymättömän tien hallinnoimisesta muutoinkaan. Järjestäytymättömillä teillä on yleensä vain muutama tieosakas ja tienpidosta on siksi usein mahdollista sopia suullisesti. Järjestäytymättömät tieosakkaat voivat myös järjestää kokouksia. Järjestäytymättömät tieosakkaat eivät voi päättää tienpidosta enemmistöpäätöksin, vaan tienpitoa koskeviin toimenpiteisiin tarvitaan kaikkien tieosakkaiden suostumus toimenpiteiden sitovuuden varmistamiseksi. Yksimielisyysvaatimus siis kuitenkin edellyttää, että kaikkien tieosakkaiden on käytännössä oltava tietoisia tienpitoa koskevista toimenpiteistä.

Vastuu tienpidosta ja tiessä käytettyjen jätemateriaalien aiheuttamasta ympäristön pilaantumisesta

Vastuu tienpidosta kuuluu tieosakkaille, jotka ovat yhdessä vastuussa esim. vahingosta joka johtuu tien huonosta kunnosta aiheutuneesta onnettomuudesta. Tieosakkaiden keskinäinen vastuu tienpidosta ja siitä aiheutuvista kustannuksista – olipa kyse sitten tiekunnan osakkaista tai järjestäytymättömistä tieosakkaista – määräytyy YksTieL 23 §:n mukaisesti määrättävien tieyksiköiden perusteella. Tieosakkaat nimittäin ovat vastuussa tienpidosta johtuvista sitoumuksista ja velvoitteista tieyksikköjensä mukaisessa suhteessa (YksTieL 73.1 §). Tieosakkaiden vastuuvollisuuden laajuudesta säädetään YksTieL 7.4 §:ssä siten, että tie on pidettävä tarkoitustaan vastaavassa kunnossa ottaen kuitenkin huomioon, ettei tien kunnossapidosta saa aiheutua tieosakkaalle kohtuuttomia kustannuksia. Tiekuunnassa tieosakkaat ovat vastuussa tienpidosta tiekokouksessa tekemiensä enemmistöpäätösten perusteella. Koska järjestäytymättömät tieosakkaat eivät voi päättää tienpidosta enemmistöpäätöksin, sitoo tienpiitoa koskeva päätös tieosakasta vain, jos tämä on hyväksynyt päätöksen. Näin ollen sopimuksesta tai sitoumuksesta ovat vastuussa vain sen hyväksyneet osakkaat.

Jos ulkopuoliselle tienkäyttäjälle aiheutuu vahinkoa tienpidon laiminlyöntien seurauksena, voi tämä vaatia tiekunnalta tai tieosakkaalta vahingonkorvausta joko vahingonkorvauslain (412/1974) tai, mikäli kyse on YksTieL 10 luvussa tarkoitettusta tien tilapäisestä käytämisestä, sopimusvastuun perusteella. Tilapäisesti tietä käyttävän katsotaan olevan sopimussuhteessa tiekuntaan, jolloin vahingonkorvausvastuu määräytyy tien käyttöä koskevan sopimuksen ja yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden perusteella. Muiden tienkäyttäjien osalta tieosakkaiden mahdollinen vastuu vahingosta sen sijaan määräytyy vahingonkorvauslain säännösten nojalla.¹⁴

Ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain (737/1994, YVL) 1.1 §:n nojalla korvataan ympäristövahinkona tietyllä alueella harjoitetusta toiminnasta johtuva vahinko, joka on ympäristössä aiheutunut veden, ilman tai maaperän pilaantumisesta, melusta, tärinästä, säteilystä, valosta, lämmöstä tai hajusta taikka muusta vastaavasta häiriöstä. Ympäristövahinkolain 1.2 §:n perusteella toiminnan harjoittamista on myös tien, rautatien, sataman, lentoaseman tai muun näihin verrattavan liikennealueen pitäminen. Laki ei koske sopimusperusteista korvausvastuuta. Ympäristövahinkolain 7.1 §:n mukaan korvausvelvollinen on toiminnanharjoittaja, jonka toiminnasta ympäristövahinko johtuu sekä toiminnanharjoittajaan rinnastettava taho ja se, jolle ympäristövahingon aiheuttanut toiminta on luovutettu olettaen, että tämä on laiminlyönyt toimintaa koskevan selonottovelvollisuutensa. Ympäristövahinkolain mukainen vastuu on luonteeltaan ankaraa, eikä siten edellytä tahallista tai tuottamuksellista toimintaa. Ympäristövahinko korvataan ympäristövahinkolain nojalla vain, jos toiminnan ja vahingon välillä osoitetaan olevan todennäköinen syy-yhteys (YVL 3 §) ja jos häiriön sietämistä ei voida pitää kohtuullisena (YVL 4 §).

¹⁴ Vahingonkorvauslain mukainen korvausvastuu edellyttää, että tienpitäjä on aiheuttanut vahingon tahallisella tai tuottamuksellisella teollaan tai laiminlyönnillään. Lisäksi teon ja vahingon välillä on välitön syy-yhteys. Pääsääntöisesti luvattomasti tietä käyttänyt on itse vastuussa vahingosta, mutta tieosakkaat voivat joutua korvaamaan luvattomasti tietä käyttäneelle sellaisen tien käytöstä aiheutuneen vahingon, joka olisi tapahtunut myös luvallisessa tien käytössä. Tieosakkaat ovat vahingonkorvauslain mukaisessa korvausvastuussa myös silloin, jos tienpidossa on syyllistytty rangaistavaan tekoon. Tieosakkaiden vastuu vahingosta saattaa poistua tuottamuksen puutteen perusteella ennakoimattomien sää- tai muiden olosuhteiden johdosta taikka tilanteessa, jossa vahingonkärsijä on myötävaikuttanut vahingon syntymiseen.

Ympäristövahinkolaissa ei määritellä, mitä 1.2 §:ssä tarkoitettulla tien pitämällä tarkoitetaan. Korkeimman oikeuden ratkaisun 2001:61 mukaan lainkohdassa tarkoitettu tienpito on määritelty mm. yksityistielain 6 §:ssä siten, että se käsittää yhtäältä tien tekemisen, johon voi kuulua paitsi uuden tien rakentamista, myös ennestään olevan tien siirtämistä, levittämistä ja muuta parantamista, sekä toisaalta tien kunnossapidon. Ympäristövahinkolain 1.2 §:n mukaisen vastuun voidaan katsoa kattavan alueen haltuunoton, käytön sekä liikenteen aiheuttamat ympäristövahingot.¹⁵ Liikennealueen pitäminen kattaa toisin sanoen liikennealueeseen sidotun kokonaisuuden, josta tiekunta tai järjestäytymättömät tieosakkaat vastaavat kokonaisuudessaan. Ympäristövahinkolakiin perustuvan yksityisoikeudellisen vahingonkorvausvastuun ohella tiekuntaan tai järjestäytymättömiin tieosakkaisiin saattaa kohdistua ympäristönsuojelulain (527/2014) 14 luvussa tarkoitettu julkisoikeudellinen pilaantuneen maaperän ja pohjaveden puhdistamisvelvollisuus sekä jätelain (646/2011) 28 §:n mukainen velvollisuus järjestää tiessä käytettyjen jätemateriaalien jätehuolto. Lisäksi ympäristön turmeleminen on säädetty rangaistavaksi rikoslain (39/1889) 48 luvussa. Jätelain 147.2 §:n ja ympäristönsuojelulain 225.1 §:n nojalla eräistä vähäisemmistä näiden lakien vastaisista teoista voidaan tuomita myös sakkorangaistukseen.

On lisäksi otettava huomioon, että tietoimituksessa on YksTieL 33.1 §:n ja 38.1 §:n 10 kohdan perusteella määrättävä korvaus maan luovuttamisesta sekä vahingosta, haitasta tai kustannuksista, jotka aiheutuvat yksityistielain mukaisesta toimenpiteestä kiinteistön omistajalle, tieosakkaalle tai sille, jolla on YksTieL 10 §:n mukainen tien käyttöoikeus elinkeinon harjoittamista varten. Myös nautinta-, rasite- tai muun käyttöoikeuden haltijalla on YksTieL 34 §:n nojalla oikeus saada korvaus oikeutensa menettämisestä tai sen arvon vähentymisestä. Jos tietoimituksessa tulee määrättäväksi korvaus ympäristövahinkolain mukaisesta ympäristövahingosta, sovelletaan ympäristövahinkolain säännöksiä korvausvelvollisuudesta ja korvauksen määräämisen perusteista YVL 8–10 §:ää lukuun ottamatta. Ympäristövahingoksi luettava henkilövahinko YksTieL mukaisesta toiminnasta on korvattava ympäristövahinkolain mukaan (YVL 12 §). Käytännössä em. korvaukset maksaa tiekunta tai tieosakkaat yhteisesti.

Kiinteistön luovutustilanteissa kiinteistön uusi omistaja on vastuussa yksityistielain voimassa ollessa edelliselle omistajalle syntyneistä tienpidosta johtuneista velvoitteista lukuun ottamatta edellisen omistajan laiminlyömiä rahana suoritettavia maksuja (YksTieL 74 §). Ostajalla on kiinteistön kaupassa selonottovelvollisuus kaupan kohteesta ja sen ominaisuuksista. Maa-kaaren (540/1995, MK) 2:22 mukaan ostaja ei saa laatuvirheenä vedota seikkaan, joka olisi voitu havaita kiinteistön tarkastuksessa ennen kaupan tekemistä. Ostajalla ei kuitenkaan ole velvollisuutta ilman erityistä syytä tarkistaa myyjän kiinteistöstä antamien tietojen paikkansapitävyyttä eikä ulottaa tarkastusta seikkoihin, joiden selvittäminen edellyttää teknisiä tai muita tavanomaisesta poikkeavia toimenpiteitä. Ostaja ei saa virheenä vedota seikkaan, josta hänen täytyy olettaa tienneen kauppaa tehtäessä. Toisaalta kiinteistön myyjä on velvollinen antamaan ostajalle kiinteistön laatua koskevista ominaisuuksista tarvittavat tiedot, joiden voidaan arvioida vaikuttavan kaupasta päättämiseen. Myyjällä on velvollisuus oma-aloitteisesti ilmoittaa ostajalle tiedossaan olevat puutteet tai viat rakennuksissa sekä muut kiinteistön laatuun liittyvät seikat, jotka ovat omiaan alentamaan myytävän kiinteistön käyttömahdollisuuksia tai sen arvoa. Ympäristönsuojelulain 139 §:ssä täsmennetään myyjä selontekovelvollisuutta siten, että maa-alueen luovuttajan tai vuokraajan on esitettävä uudelle omistajalle tai haltijalle käytettävissä olevat tiedot alueella harjoitetusta toiminnasta sekä jätteistä tai aineista,

¹⁵ Yksittäisten liikennevälineiden aiheuttamista vahingoista säädetään sen sijaan esim. liikennevakuutuslaissa (279/1959) ja raideliikennevastuulaissa (1137/1999).

jotka saattavat aiheuttaa tai ovat aiheuttaneet maaperän tai pohjaveden pilaantumista, sekä alueella mahdollisesti tehdyistä tutkimuksista tai puhdistustoimenpiteistä.

Ostajalla on MK 2:17:n mukaisesti kiinteistön laaturvirheen perusteella oikeus hinnanalennukseen tai, jos kyse on olennaisesta virheestä, oikeus purkaa kauppa. Ostajalla on lisäksi oikeus saada korvaus hänelle aiheutuneesta vahingosta.

Johtopäätökset

Tietoimituksesta tiedottamiseen tulee soveltaa KML 168–171 §:ää. Mainituissa pykälissä säädetään varsin yksityiskohtaisesti tiedottamisesta tietoimituksen asianosaisille. Koska MA-RA-asetuksessa tarkoitettu jätteiden ilmoituksenvarainen hyödyntäminen voitaisiin perustaa yksityisteiden osalta tietoimituksessa hyväksyttävään yksityistiesuunnitelmaan, on tärkeää, että tietoimituksesta tiedotettaisiin tällä tavoin selkeästi kaikille asianosaisille. Varsinaiseen tienpitoon liittyen yksityistielakiin sisältyy myös säännökset tiekunnan kokousten tiedottamisesta. Järjestäytymättömiltä tieosakkailta vaadittu yksimielisyys edellyttää käytännössä, että tienpitoon liittyvistä asioista on jollain tavoin tiedotettava kaikille tieosakkaille, vaikka yksityistielakiin ei sisällykään järjestäytymättömän tien tiedottamista koskevia säännöksiä.

Tieosakkaat ovat tieyksikköjensä mukaisessa suhteessa vastuussa tienpidosta ja sen laiminlyönnin aiheuttamista vahingoista. Tieosakkaat ovat myös tuottamuksesta riippumattomassa vastuussa ympäristövahinkolain tarkoittamasta ympäristövahingosta, kuten tierakenteessa käytettyjen jättemateriaalien aiheuttamasta maaperän pilaantumisesta, jos tienpidolla ja syntyneellä vahingolla voidaan katsoa olevan todennäköinen syy-yhteys. Yksityisoikeudellisen vahingonkorvausvastuun ohella tieosakkaisiin voi kohdistua julkisoikeudellinen pilaantuneen maaperän tai pohjaveden puhdistamisvelvollisuus, jätelain mukainen jätehuollon järjestämisvelvollisuus sekä rikosoikeudellisia seuraamuksia.

Kiinteistön uusi omistaja on YksTieL 74 §:n nojalla vastuussa edelliselle omistajalle tienpidon johdosta syntyneistä velvoitteista. Onkin tärkeää, että kiinteistön uusi omistaja on tietoinen yksityistiessä käytetyistä jättemateriaaleista. Maakaaren perusteella myyjän on annettava sellaiset tiedot kiinteistön laadusta, joiden voidaan olettaa vaikuttavan kaupasta päättämiseen. Lisäksi myyjää koskee YSL 139 §:n mukainen selontekovelvollisuus mm. sellaisista jätteistä ja aineista, jotka saattavat aiheuttaa tai ovat aiheuttaneet maaperän tai pohjaveden pilaantumista. Myyjän tiedonantovelvollisuus onkin merkityksellinen sekä tieoikeudella rasitetun kiinteistön että oikeutetun kiinteistön kaupassa, sillä vastuu pilaantuneen maaperän puhdistamisesta saattaa toissijaisesti langeta myös rasitetun kiinteistön omistajalle. Kuten ympäristönsuojelulakia koskevassa hallituksen esityksessä todetaan, myyjän YSL 139 §:n mukaista selontekovelvollisuutta olisi syytä tulkita siten laajasti, että uusi omistaja saisi tiedon esim. kaikista maaperään sijoitetuista jätteistä, vaikka niiden ei senhetkisen arvion mukaan olisi-kaan syytä olettaa aiheuttavan maaperän tai pohjaveden pilaantumista. Velvollisuutta ei hallituksen esityksen mukaan käytännössä tunneta riittävän yleisesti eikä sitä ilmeisesti oteta kaikissa omistajanvaihdostilanteissa huomioon. Myyjän tiedonantovelvollisuutta vastaa ostajan selonottovelvollisuus kaupan kohteesta ja sen ominaisuuksista. Mikäli ostaja on täyttänyt selonottovelvollisuutensa ja myyjän katsotaan antaneen virheellisiä tietoja, on ostajalla kiinteistön laaturvirheen perusteella oikeus vaatia hinnanalennusta tai purkaa kauppa. Lisäksi ostajalla on oikeus vahingonkorvaukseen.

Lähteet

Ehdotus valtioneuvoston asetukseksi eräiden jätteiden hyödyntämisestä maarakentamisessa. Muistio 12.6.2006.

Hämäläinen, Esko: Yksityistien parantaminen, Suunnittelun ja toteuttamisen perusteet. Suomen tieyhdistys, Kerava 2010. Osa teoksesta on saatavana nettijulkaisuna osoitteessa <http://www.tieyhdistys.fi/binary/file/-/id/3/fid/103>

Hämäläinen, Esko: Yksityistielain uudistamistarpeet. Selvitysmiehen arviot ja ehdotukset. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 30/2014.

KKO 2001:61

Kumpula, Anne: Vahingonkorvaus, ankara vastuu, ympäristövahinko. Oikeustieto 2001/4, s. 8–10, oikeustapauskommentti.

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle kestävän metsätalouden rahoituslaiksi ja laeiksi eräisiin siihen liittyvien lakien kumoamisesta.

http://www.mmm.fi/attachments/metsat/lausuntopyynnot/mcVIIrskf/kemera_lakiehdotukset_12062014_suomi_lopull.pdf

Markkula, Markku: Yksityiset tiet. Edita Publishing Oy, Helsinki 2005.

Mikkola, Anna: Valtioneuvoston asetus (591/2006) eräiden jätteiden hyödyntämisestä maarakentamisessa – ilmoitusmenettelyn toimivuus ja sen parantaminen. Diplomityö, 2013. Aalto yliopisto, insinööritieteiden korkeakoulu. Yhdyskunta ja ympäristötekniikan laitos.

Yksityisteiden valtionavustukset. Liikenneviraston ohjeita 29/2010. Liikennevirasto. Helsinki 2010.